

Social- och hälsovårdsutskottet

Justitiekanslerns i statsrådet berättelse för år 2022

Till grundlagsutskottet

INLEDNING

Remiss

Justitiekanslerns i statsrådet berättelse för år 2022 (B 10/2023 rd): Ärendet har lämnats till social- och hälsovårdsutskottet för eventuellt utlåtande till grundlagsutskottet. Tidsfrist: 13.12.2023.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- justitiekanslern i statsrådet Tuomas Pöysti, Justitiekanslersämbetet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Justitiekanslern har i enlighet med 108 § 3 mom. i grundlagen överlämnat till riksdagen och statsrådet en berättelse B 10/2023 rd om justitiekanslerns ämbetsåtgärder och iakttagelser om hur lagstiftningen har följts år 2022. Riksdagsbehandlingen av berättelsen har reviderats under förra valperioden så att de övriga utskotten får ge utlåtande om berättelsen till grundlagsutskottet. En motsvarande möjlighet att lämna utlåtande finns i fråga om riksdagens justitieombudsmans berättelse. Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar att berättelserna ger information om laglighetskontrollen som är betydelsefull med tanke på utskottets verksamhet och ansvarsområde och anser att möjligheten att avge utlåtande om båda laglighetsövervakarnas berättelser är principiellt viktig.

Utskottet anser att justitiekanslern har en central roll när det gäller förhandskontroll av lagberedningens kvalitet. Utskottet betonar vikten av lagberedning som är såväl omsorgsfullt bedömd innehållsmässigt som lagstiftningstekniskt väl genomförd i statsrådsfasen. Utskottet har i fråga om vissa propositioner påpekat att man under riksdagsbehandlingen har varit tvungen att göra ett stort antal korrigeringar och tillägg i lagförslagen under riksdagsbehandlingen. I en korrekt genomförd lagberedning bör sådana i princip göras under behandlingen i statsrådet (bl.a. ShUB 48/2022 rd, s. 3—4). Det bör också reserveras tillräckligt med tid för riksdagsbehandlingen av propositionerna och genomförandet av regleringen.

Utlåtande ShUU 5/2023 rd

När det gäller social- och hälsovårdsutskottets ansvarsområde hänför sig de viktigaste iakttagelserna i justitiekanslerns berättelse om lagstiftningsprojekt bland annat till frågor som gäller självbestämmanderätt, skydd av personuppgifter och rättssäkerhet. Justitiekanslern fäster i sina utlåtanden regelmässigt uppmärksamhet vid tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna samt allmänt vid propositionernas grundlagsenlighet och iakttagandet av förpliktelseerna i de internationella människorättskonventioner som är bindande för Finland. Utskottet anser att iakttagelserna i berättelsen är viktiga och fäster uppmärksamhet vid det allmännas ansvar och likabehandling i synnerhet i fråga om personer med funktionsnedsättning och barn.

Justitiekanslern anser i sin berättelse (s. 91) att det är önskvärt att utrednings- och beredningsarbetet i anslutning till frågor som gäller självbestämmanderätten framskrider snabbt. Social- och hälsovårdsutskottet har också fäst uppmärksamhet vid detta i sitt betänkande om regeringens proposition RP 14/2023 rd med förslag till ändring av mentalvårdslagen (ShUB 15/2023 rd). Utskottet inskräper att lagprojektet om klientens och patientens självbestämmanderätt redan länge varit under beredning i statsrådet. Utskottet anser det vara viktigt att lagförslagen om självbestämmanderätt snarast föreläggs riksdagen. Riksdagen godkände utifrån betänkandet ett uttalande i anslutning till detta. Utskottet konstaterar dessutom att det är viktigt att se över de bestämmelser som ingriper i självbestämmanderätten som en helhet för att säkerställa möjligheterna att samordna författningarna och kvaliteten på lagberedningen och tydligheten samt för att undvika överlappande reglering, vilket justitiekanslern med fog fäster uppmärksamhet vid.

Berättelsen lyfter fram flera avgöranden som gäller social- och hälsovårdsförvaltningen och som gäller fördröjning av behandlingen av klagomål eller andra ärenden, behandling av begäran om information och handlingar, rådgivning, besvarande av förfrågningar och motivering av beslut. Utskottet anser liksom justitiekanslern att det är viktigt att upprätthålla och trygga god förvaltning i den reviderade strukturen för social- och hälsovården. Utskottet betonar att välfärdsområdena bör reserveras tillräckliga resurser också för att kunna sköta rättsskyddsförfarandena för klienter och patienter på behörigt sätt. Man bör också fästa uppmärksamhet vid genomförandet av tjänsterna i gränssnittet mellan välfärdsområdena och kommunerna för att klientens rättsskydd inte ska äventyras. Utskottet instämmer också i justitiekanslerns åsikt (s. 91—92) om egenkontrollens betydelse för säkerställandet av tjänsternas kvalitet och konstaterar att det i praktiken bör säkerställas att egenkontrollen fungerar både i serviceanordnarnas och producenternas verksamhet.

I justitiekanslerns berättelse behandlas också den lagstiftning som stiftats och tillämpats under coronapandemin samt justitiekanslerns avgöranden i anslutning till beslut om karantän och isolering samt andra åtgärder för att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna under pandemin. Enligt uppgift från justitiekanslern har det under 2023 gjorts fler betydande avgöranden i anslutning till coronapandemin i justitiekanslerns laglighetsövervakning. Utifrån dessa avgöranden insamlades under 2023 information och lärdomar från coronapandemin som justitiekanslern anser att man i framtiden inte bör glömma bort. Social- och hälsovårdsutskottet har under coronapandemin betonat behovet av en total översyn av lagen om smittsamma sjukdomar (bl.a. ShUB 21/2021 rd, s. 6). Utskottet anser det vara viktigt att den information som fås om åtgärderna under pandemin utvärderas och utnyttjas vid beredningen av totalreformen av lagen om smittsamma sjukdomar.

Utlåtande ShUU 5/2023 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att grundlagsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 15.12.2023

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ville Merinen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Anne Rintamäki saf
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Pia Sillanpää saf
medlem Oskari Valtola saml
medlem Ville Väyrynen saml
ersättare Laura Meriluoto vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Päivi Salo.